

บทที่ 5

บทสรุป

ช่วงส่งต่ออำนาจทางการเมืองจากระบบประชาธิปไตยครึ่งใบ ซึ่งมีพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีจากการรับเชิญ ที่มีกองทัพให้การสนับสนุน ครองตำแหน่งมานานกว่า 8 ปี มาสู่ระบอบประชาธิปไตยอันมีนายกรัฐมนตรีนายพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งมาจากหัวหน้าพรรคการเมืองที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร(ส.ส.)ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนมากที่สุด ส่งผลให้บรรยากาศทางการเมืองไทย ผ่อนคลายมากขึ้น

ปรากฏการณ์ส่งต่ออำนาจทางการเมืองดังกล่าว เป็นผลเนื่องมาจากการที่ประชาชนไทย ต้องตกอยู่ภายใต้การปกครองของผู้นำประเทศที่มาจากกองทัพ คือ พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์(2522-2523) และพลเอกเปรม ติณสูลานนท์(2523-2531)นานถึง 9 ปี ทำให้เกิดสภาวะการกีดกันทางการเมืองต่อฝ่ายประชาธิปไตย ดังจะเห็นได้จากความเคลื่อนไหวทางการเมือง เพื่อต้องการเปลี่ยนแปลงผู้นำทางการเมืองและระบอบการปกครองได้ปรากฏเป็นระยะๆ ในลักษณะของการวิพากษ์วิจารณ์เสนอให้พลเอกเปรมลงจากตำแหน่งทางการเมืองพร้อมกับลงสมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งเรียกได้ว่าเกิดกระแสไม่เอาเปรมกระจายไปทั่วสังคมไทย โดยในช่วงที่มีการเลือกตั้งส.ส.แต่ละครั้ง ฝ่ายประชาธิปไตยจะชูธง"นายกรัฐมนตรีนายกรัฐมนตรี"เป็นสัญลักษณ์ของการเรียกร้อง "ประชาธิปไตย" ดังนั้น ยิ่งระยะเวลาผ่านไปนานเท่าใด กระแสความไม่พอใจต่อผู้นำทางการเมือง ซึ่งเป็นตัวแทนของระบอบการปกครองแบบเดิมที่มีอยู่ ก็ยิ่งเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ในทางกลับกัน กระแสความต้องการประชาธิปไตย ก็เพิ่มขึ้นและขยายวงกว้างตามไปด้วย

นอกจากความยาวนานของระบอบ"เปรมประชาธิปไตย"แล้ว รูปแบบของการจัดตั้งกลุ่มมวลชนและการคบเท้าของนายทหารเข้าให้กำลังใจพลเอกเปรมเพื่อสร้างความชอบธรรมในการขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี กลับเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ลดทอนความชอบธรรมทางการเมืองของพลเอกเปรมเอง ทั้งนี้ ในระหว่างการหาเสียงเลือกตั้งในวันที่ 27 กรกฎาคม 2531 เนื่องจากการยุบสภาผู้แทนราษฎรของพลเอกเปรม เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2531 เป็นที่น่าสังเกตว่า กระแส"เบื่อเปรม" "ไม่เอาเปรม" ได้ขยายวงกว้างออกไปมากกว่าที่ผ่านมา ทั้งในหมู่นิสิต นักศึกษา นักวิชาการ สื่อมวลชน และประชาชน โดยมีการเคลื่อนไหวในหลายรูปแบบ ได้แก่ การเสนอบทความของนักวิชาการ และสื่อมวลชน การยื่นหนังสือต่อพลเอกเปรม และนักการเมืองร่วมรัฐบาลของนักวิชาการ นิสิตนักศึกษา การปราศรัยอภิปรายของกลุ่มนักศึกษา การแจกจ่ายเอกสารสิ่งพิมพ์ การแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อมวลชนของประชาชน ซึ่งล้วนแล้วแต่แสดงถึงความต้องการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อกำหนดที่มาของนายกรัฐมนตรีและระบอบการปกครองของกลุ่มพลังต่างๆ จนในที่สุด ความพยายามของพวกเขาก็บรรลุผล เมื่อพลเอกเปรมปฏิเสธการรับเชิญ จากพรรคการเมือง

พันธมิตรเดิมที่นำขบวนโดยพลเอกชาติชาติ ชุณหะวัณ แน่นนอนว่า เหตุผลของการปฏิเสธตำแหน่งดังกล่าวนั้น ส่วนหนึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจาก“แรงผลักดันของสาธารณชน”ซึ่งต้องการนายกรัฐมนตรีที่มาจากการเลือกตั้ง

ท่ามกลางสถานการณ์ทางการเมืองที่พลิกผัน พลเอกชาติชาย จึงได้โอกาสจัดตั้งรัฐบาล ทั้งนี้ โดยอาศัยความชอบธรรมบนพื้นฐานของการเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองที่มี ส.ส. ในสภาขมากที่สุด รัฐบาลที่ประกอบด้วย 6 พรรคการเมือง คือ ชาติไทย กิจสังคม ประชาธิปัตย์ ราษฎร มวลชน และสหประชาธิปไตย บนฐานคะแนนเสียง 210 เสียง โดยมีพลเอกชาติชาย เป็นนายกรัฐมนตรี จึงได้กำเนิดขึ้นภายใต้บรรยากาศแห่งประชาธิปไตย

การขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของพลเอกชาติชาย นอกจากจะสร้างความพอใจต่อความสำเร็จในการกดดันให้พลเอกเปรมลงจากตำแหน่งทางการเมืองได้แล้ว กลุ่มพลังต่างๆยังชื่นชมกับการที่ประเทศได้กลับคืนสู่ระบอบประชาธิปไตยเต็มใบ โดยเฉพาะการมีนายกรัฐมนตรีมาจากการเลือกตั้งในรอบ 12 ปีอีกด้วย

กล่าวได้ว่า รัฐบาลชาติชาย เกิดขึ้นจากแรงผลักดันของสาธารณชนฝ่ายประชาธิปไตย ซึ่งเกิดภาวะการเบียดเบียนตัวผู้นำทางการเมืองขณะนั้นคือพลเอกเปรม ได้เรียกร้องนายกรัฐมนตรีให้มาจากการเลือกตั้ง และคุณสมบัติที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนของพลเอกชาติชายนี้ ได้กลายเป็นปัจจัยที่สำคัญ ซึ่งก่อให้เกิดความชอบธรรมในการจัดตั้งรัฐบาล และเป็นปัจจัยคอยสนับสนุนเสถียรภาพของรัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงแรกของการบริหารประเทศ เนื่องจาก ประชาชนเกิดความรู้สึกว่ารัฐบาลชุดนี้ เป็นของตนเองอย่างแท้จริง

นอกเหนือจากการเข้าสู่ตำแหน่งผู้นำทางการเมืองโดยไม่ได้รับการคาดหมายจากแรงผลักดันของสาธารณชนแล้ว กล่าวได้ว่า ปัจจัยที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ส่งเสริมเสถียรภาพทางการเมืองของรัฐบาลพลเอกชาติชาย ก็คือ การเข้ามาบริหารประเทศในช่วงที่เศรษฐกิจของประเทศกำลังเจริญเติบโตเต็มที่ กระทั่งกล่าวกันว่า เป็นความเจริญสูงสุดในรอบ 10 ปี

ทั้งนี้ จากการดำเนินนโยบายในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของรัฐบาลพลเอกเปรมตั้งแต่พ.ศ.2523-2530 ซึ่งสืบเนื่องมาจากสภาพเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกในปี2523 อันเป็นผลมาจากการขึ้นราคาน้ำมันทั่วโลก ยังผลให้เศรษฐกิจของไทยเริ่มกระเตื้องขึ้นตั้งแต่ปลายปีพ.ศ. 2529เป็นต้นมา จนเมื่อปี พ.ศ.2532 ตัวเลขการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจไทยร้อยละ12.2 บ่งชี้ถึงผลแห่งการแก้ไขปัญหาของรัฐบาลพลเอกเปรม ดังนั้น เมื่อรัฐบาลพลเอกชาติชายเข้ามารับตำแหน่งในช่วงเวลาดังกล่าว (ส.ค. 2531 - ก.พ. 2534) ทำให้รัฐบาลมีความพร้อมในด้าน“ทุน” รวมทั้งไม่ต้องกังวลกับการรับช่วงแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจ อันจะกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐบาลอีกด้วย

นอกจากนั้น การประกาศนโยบาย“แปรสนามรบ ให้เป็นสนามการค้า”และ “เศรษฐกิจนำการเมือง” ยังได้ช่วยสร้างภาพลักษณ์ด้านบวกในสายตาของประชาชน โดยเฉพาะกับกลุ่มพ่อค้า นักธุรกิจ และนักอุตสาหกรรม

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าภาวะความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วที่ต่อเนื่องถึงปี พ.ศ.2533 ก่อนสงครามอ่าวเปอร์เซียจะเริ่มขึ้น ทั้งที่เป็นผลจากการดำเนินนโยบายของรัฐบาลชาติชาย และที่เป็นผลพวงของความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจตั้งแต่สมัยรัฐบาลพลเอกเปรม จะกลายเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมเสถียรภาพและฐานะของรัฐบาล โดยเฉพาะในทัศนะของกลุ่มพ่อค้า นักธุรกิจ นักอุตสาหกรรม และนักลงทุน ทว่า ภาวะความเจริญทางเศรษฐกิจดังกล่าว กลับสร้างความไม่พอใจต่อกลุ่มชนระดับล่าง เนื่องจากพวกเขาได้รับผลกระทบจากผลสืบเนื่องจากการเติบโตที่รวดเร็วทางเศรษฐกิจ อันได้แก่ ปัญหาภาวะเงินเฟ้อซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาการครองชีพสูง และปัญหาความยากจนตามมา ปัญหาการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งต่างช่องว่างระหว่างกลุ่มคนในสังคมให้ขยายตัวมากยิ่งขึ้น

ในแง่นี้ ภาวะความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ จึงส่งผลทั้งด้านบวก และด้านลบต่อรัฐบาลพลเอกชาติชาย

ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่มีผลต่อเสถียรภาพของรัฐบาลชาติชาย ก็คือ บุคคลิกลักษณะเฉพาะตัว และการแสดงผลงานของนายกรัฐมนตรี กล่าวคือ ภายหลังจากการเข้ามาบริหารประเทศได้ไม่นาน ภาพลักษณ์ของการเป็นคนธรรมดา เรียบง่าย กล้าตัดสินใจทันใจประชาชน ทันเหตุการณ์ ชนทุกปัญหา จนได้รับฉายาว่า“หน้าชาติมาดนักซิ่ง” ประกอบกับการแสดงผลงานเรียกความนิยมจากกลุ่มต่างๆ ทั้งการปรับเปลี่ยนอัตราเงินเดือนข้าราชการประจำ และข้าราชการการเมือง การเพิ่มค่าจ้างขั้นต่ำและเงินเดือนรัฐวิสาหกิจ การลดราคาน้ำมัน และการประกาศปิดป่า ได้ส่งผลให้พลเอกชาติชายได้รับความนิยมจากกลุ่มต่างๆทั้งข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ และประชาชนมากขึ้น ความนิยมชมชอบในตัวนายกรัฐมนตรีซึ่งเกิดขึ้นในช่วงหนึ่งปีแรกของการบริหารประเทศ ได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ส่งเสริมเสถียรภาพของรัฐบาลในช่วงแรก

ในขณะที่ปัจจัยทั้งสามประการดังกล่าวข้างต้น เป็นตัวระดับประคองเสถียรภาพของรัฐบาลในช่วงแรกของการบริหารประเทศ ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่ง ที่นับได้ว่าคอยส่งเสริมเสถียรภาพของรัฐบาลในระยะยาว ก็คือ การสนับสนุนของพรรคการเมืองร่วมรัฐบาลในสภา ผู้แทนราษฎร

ถึงแม้ว่าตัวเลขความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไทยจะชะลอตัวลงในปี 2532และ2533 แต่ก็จัดว่าเป็นระดับของความเจริญทางเศรษฐกิจ

ทั้งนี้ จากการที่รัฐบาลพลเอกชาติชาย ประกอบขึ้นจากการผสมพรรคการเมือง 6 พรรค รวมเป็นคะแนนเสียงทั้งสิ้น 210 เสียง ในขณะที่ฝ่ายค้าน ทั้งหมดมีเสียงรวมกันเพียง 147 เสียง อีกทั้งภายหลังการรวมเป็นพรรคเอกภาพของนักการเมืองฝ่ายค้านได้ ส่งผลให้ ส.ส. 9 คน เข้าร่วมกับพรรคชาติไทย ทำให้รัฐบาลมีเสียงเพิ่มขึ้นถึง 219 เสียง ขณะที่ฝ่ายค้านเหลือเพียง 138 เสียงในสภาฯ ซึ่งหากไม่นับพรรคพลังธรรม 14 เสียงที่ไม่ได้ผนึกกำลังกับพรรคฝ่ายค้าน ฝ่ายค้านจะเหลือเสียงในสภาฯ เพียง 124 เสียง เมื่อประกอบกับระบบอุปถัมภ์ในระบบพรรคการเมือง ซึ่งต่างมีมุ้งเล็ก มุ้งใหญ่ มีหัวหน้ามุ้งคอยดูแลแต่ละมุ้ง โดยอาศัยเงิน ผลประโยชน์ และความสัมพันธ์ส่วนตัวเป็นตัวเชื่อมโยง รวมทั้งระบบการลงคะแนนเสียงในสภาฯ ตามมติพรรคโดยมีวิปรัฐบาล หรือคณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรพรรคร่วมรัฐบาล เป็นผู้ประสานงานในการลงคะแนนเสียงในสภาฯ อีกชั้นหนึ่ง เพื่อเชื่อมโยงและป้องกันมิให้ถูกพรรคร่วมรัฐบาลแตกแถว ทำให้การลงคะแนนเสียงในสภาฯ โดยเฉพาะการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี และที่สำคัญ การอภิปรายเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล อันจะส่งผลต่อความอยู่รอดของรัฐบาล ปรากฏว่า รัฐบาลเป็นฝ่ายได้รับชนะในสภาฯ มาตลอด การอาศัยความร่วมมือของพรรคร่วมรัฐบาลในการลงคะแนนให้กับรัฐบาล จึงเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่ทำให้รัฐบาลมีเสถียรภาพ สามารถดำรงอยู่ต่อไปได้

อย่างไรก็ดี แม้ว่าในด้านหนึ่งของการแสดงบทบาทหน้าที่ทางการเมืองในสภาฯ ฝ่ายรัฐบาลชาติชายจะสามารถดำรงสถานะของตนเองเอาไว้ได้ โดยอาศัยคะแนนเสียงที่มากกว่า ทว่า ในอีกด้านหนึ่ง เนื้อหาของการอภิปรายในสภาฯ โดยเฉพาะการอภิปรายเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล กลับเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่บั่นทอนเสถียรภาพของรัฐบาลชาติชาย กล่าวคือ เนื้อหาของการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลทั้ง 3 ครั้ง มีผลให้ทัศนคติของประชาชนผู้ติดตามความเคลื่อนไหวทางการเมือง เปลี่ยนแปลงจากบวกมาเป็นลบ ทั้งนี้ เนื่องจากความเชื่อว่า เหตุผลของการตอบข้อกล่าวหาของรัฐบาลไม่น่าเชื่อถือพอ โดยเฉพาะเนื้อหาของการอภิปรายเกี่ยวกับการคอร์รัปชัน ซึ่งนอกจากจะโดนฝ่ายค้าน กล่าวหาในสภาฯ แล้ว รัฐบาลชาติชาย ยังได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากภายนอกสภาฯ ทั้งจากนักวิชาการ นักการเมือง ผู้นำทางทหาร โดยเฉพาะการกล่าวหาของพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ในกรณีการทุจริต 90% ของประเทศ และกรณีบริษัทผลิตเดินดึก ทั้งนี้ โดยการเคลื่อนไหวผ่านสื่อต่างๆ ได้แก่ การเสนอบทความทางหนังสือพิมพ์ รายการวิทยุ "สยามานุสติ", "เพื่อแผ่นดินไทย" ของกองทัพ การแสดงความคิดเห็นหรือการให้การสัมภาษณ์ จนในที่สุด กระแสข่าวคอร์รัปชันก็ได้แพร่หลายไปในกลุ่มต่างๆ อย่างรวดเร็ว

ประเด็นของวิกฤติทางคอร์รัปชัน ไม่ได้อยู่ตรงที่ว่า มีคอร์รัปชันจริงหรือไม่ ทว่า กลับอยู่ที่ความเชื่อของกลุ่มพลังต่างๆ ซึ่งประเด็นนี้ต่างหากที่เป็นปัจจัยทำให้ความชอบ

ธรรมและเสถียรภาพของรัฐบาลลดลงไปทุกขณะ กระแสการคอร์รัปชัน จึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ลดทอนเสถียรภาพของรัฐบาลชาติชาย

การที่รัฐบาลชาติชาย ดำรงสถานะเป็นรัฐบาลผสมถึง 6 พรรค ทำให้เสถียรภาพของรัฐบาลขึ้นอยู่กับความเหนียวแน่นของพรรคการเมืองร่วมรัฐบาล ทว่า สถานการณ์ทางการเมืองของรัฐบาลชาติชาย กลับอยู่ในทางตรงกันข้าม ไม่มีความเหนียวแน่นระหว่างพรรคการเมืองร่วมรัฐบาล อันส่งผลสะท้อนถึงเสถียรภาพของรัฐบาล นั่นคือ กรณีความขัดแย้งระหว่างพรรคประชาธิปัตย์และพรรคชาติไทย ซึ่งเกิด "การหักหลังทางการเมือง" จากการลงคะแนนเสียงในการอภิปรายไม่ไว้วางใจพลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ส.ส.พรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งเป็นอาการของการที่นักการเมืองส่วนหนึ่งของพรรคชาติไทย ไม่ยึดถือตามมติของพรรค สาเหตุก็เนื่องมาจากการไม่ลงตัวในการจัดสรรผลประโยชน์ในคณะกรรมการการเกษตรของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ขณะที่ความขัดแย้งดังกล่าวดำเนินไป รัฐบาลชาติชายจึงถูกสันคลอนเสถียรภาพจากพรรคประชาธิปัตย์ โดยการปราศรัยโจมตีรัฐบาลนอกสภาพุ่งเข้าไปที่การคอร์รัปชัน ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2533 ซึ่งเป็นช่วงกระแสการคอร์รัปชันในหมู่ประชาชนและกลุ่มพลังกำลังมีระดับความเข้มข้นสูง ทำให้ยิ่งเป็นการยืนยันถึงน้ำหนักกระแสข่าวคอร์รัปชันอีกด้านหนึ่ง และบั่นทอนเสถียรภาพของรัฐบาลชาติชายมากยิ่งขึ้น

อีกกรณีหนึ่งของความขัดแย้งด้านนโยบายระหว่างฝ่ายนายกรัฐมนตรีและคณะที่ปรึกษาบ้านพิษณุโลก ซึ่งมีแนวความคิดใหม่ โดยเฉพาะนโยบายการแปรสนามรบให้เป็นสนามการค้าและนโยบายเศรษฐกิจนำการเมือง กับฝ่ายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศและกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งดำเนินนโยบายตามหลัง "ค่ายประชาธิปไตย" ที่มีสหรัฐเป็นผู้นำมาโดยตลอดและถือว่าการเมืองนำทุกสิ่ง โดยอาการของความขัดแย้งของทั้งสองฝ่าย ปรากฏให้เห็นได้จาก ความคิดในการแก้ไขปัญหากัมพูชาของทั้งสองฝ่าย ทักษะต่อกฎหมายลิขสิทธิ์ กรณีการเชิญเขมร 4 ฝ่ายร่วมประชุมที่กรุงเทพฯ ผลที่สุดคือ การลาออกของ พล.อ.อ.สิทธิ เศวตศิลาปองชี้ว่าการเข้าร่วมรัฐบาลชาติชายของพรรคกิจสังคม ไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของการมีนโยบายร่วมกันอย่างชัดเจน และการที่พรรคกิจสังคมยังร่วมรัฐบาลต่อไป หลังจากการลาออกจากรัฐมนตรีตำแหน่งของหัวหน้าพรรค ได้แสดงถึงลักษณะการขัดแย้งของตัวบุคคลอย่างแท้จริง ความขัดแย้งด้านนโยบายหรือนโยบายหรือแนวความคิดดังกล่าว จึงไม่ได้ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐบาลแต่อย่างใด

เมื่อเปรียบเทียบสองกรณี จึงสรุปว่าความขัดแย้งด้านผลประโยชน์มีผลกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐบาลชาติชาย ในขณะที่ความขัดแย้งด้านนโยบาย ไม่มีผลกระทบต่อเสถียรภาพแต่อย่างใด

นอกเหนือไปจากปัจจัยทางด้านความเชื่อเรื่องคอร์รัปชัน และความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ภายในรัฐบาลชาติชายแล้ว บทบาทและท่าทีของกองทัพนับได้ว่าเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งต่อเสถียรภาพของรัฐบาลชาติชาย

เมื่อรัฐบาลที่ได้แรงสนับสนุนจากฝ่าย"ประชาธิปไตย"เข้ามาบริหารประเทศ นัยหนึ่งเป็นการเปลี่ยนหัวขบวนผู้นำทางการเมือง จากผู้นำทางทหารมาเป็นผู้นำพลเรือนคือพลเอกชาติชาย สภาเวดังก้าวได้ส่งผลให้รัฐบาลเข้าไปสำเซตในเรื่องของศักดิ์ศรี และตำแหน่งทางการเมืองของกองทัพ ดังปรากฏให้เห็นได้จาก การเปิดทางให้ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง ออกมาแสดงบทบาททางการเมืองกระทบกับผู้นำทางทหาร การจะปลดผู้นำทางทหารและแต่งตั้งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม โดยไม่ขอความเห็นจากกองทัพ ที่สำคัญก็คือ การไม่รักษาสัญญาสุภาพบุรุษ ความไม่พอใจของกองทัพและผู้นำทางทหาร เริ่มปรากฏชัดเจนตั้งแต่การแสดงพลังเพื่อแสดงปฏิกริยาต่อการล่วงเกินของม.ร.ว.สุขุมพันธ์ต่อการลาออกจากตำแหน่งทางการเมืองพลเอกชวลิต และการยึดรถโมบายยูนิตของอ.ส.ม.ท. การงดร่วมรับประทานอาหารเข้าที่บ้านนายภย สัญญาตต่างๆเหล่านี้ถูกส่งไปที่รัฐบาลพร้อมกับข้อเสนอให้มีการเปลี่ยนแปลงภายในรัฐบาลชาติชาย โดยผู้นำทางทหารหลายครั้ง โดยเฉพาะประเด็นการปลดร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุงออกจากคณะรัฐมนตรี ทว่า ก็ไม่ได้รับการตอบสนองใด ๆ แม้กระทั่งในวินาทีสุดท้ายก่อนขึ้นเครื่องที่ท.อ. ดังนั้น สภาวะความขัดแย้งของรัฐบาลกับกองทัพ ซึ่งสะสมเรื่อยมา ได้กลายเป็นเหตุนำมาสู่การรัฐประหารของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ในวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 ในที่สุด

ผลการศึกษา

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่สนับสนุนเสถียรภาพของรัฐบาลชาติชาย มี 5 ประการ

1.แรงผลักดันของสาธารณชนซึ่งต้องการให้นายกรัฐมนตรีมาจากการเลือกตั้ง

ทั้งนี้ จากกระแสความไม่พอใจ หรือกระแสไม่เอาเปรม เปื่อเปรม ที่แผ่ขยายตัวไปทั่วทั้งสังคมในห้วงระหว่างการเลือกตั้งส.ส.เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2531 ได้หนุนนำให้มีการเปลี่ยนถ่ายอำนาจทางการเมืองจากพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ในระบอบประชาธิปไตยครึ่งใบ มาสู่พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ในระบอบประชาธิปไตย ส่งผลให้พลเอกชาติชายมีความชอบธรรมทางการเมืองอย่างสูง เนื่องจากเป็นนายกรัฐมนตรีที่มาจากการเลือกตั้งในรอบ 12 ปี อีกทั้งยังเป็นเสมือนสัญลักษณ์หรือตัวแทนของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นความต้องการของสาธารณชนในขณะนั้นอีกด้วย

2.ความเข้าใจของสาธารณชนที่ว่าเศรษฐกิจของประเทศกำลังขยายตัว

การขยายตัวสูงสุดในรอบ 10 ปีของเศรษฐกิจไทยในห้วงระหว่าง พ.ศ. 2531-2533 อันเป็นผลมาจากการดำเนินการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำของรัฐบาลเปรมตั้งแต่ พ.ศ.

.2523 เป็นต้นมา ประกอบกับนโยบายเศรษฐกิจนำการเมืองของรัฐบาลชาติชาย เป็นปัจจัยหนึ่งที่สนับสนุนเสถียรภาพของรัฐบาล โดยเฉพาะในทัศนะของเหล่าพ่อค้าและนักธุรกิจ นักอุตสาหกรรม ซึ่งได้รับผลประโยชน์มหาศาล ภายใต้ยุคทองของเศรษฐกิจไทย

3. ความสนับสนุนของพรรคร่วมรัฐบาลในสภา

ด้วยฐานคะแนนเสียง 220 คะแนน จาก 6 พรรคร่วมรัฐบาล คือ พรรคชาติไทย พรรคประชาธิปัตย์ พรรคกิจสังคม พรรคราษฎร พรรคมวลชน และพรรคสหประชาชาติ โดยซึ่งฉีกกำลังให้การสนับสนุนรัฐมนตรีที่ถูกอภิปรายไม่ไว้วางใจในสภาผู้แทนราษฎรทั้ง 3 ครั้ง เป็นผลให้รัฐบาลชาติชาย สามารถดำรงสถานะของตนเองเอาไว้ได้

4. บุคลิกลักษณะเฉพาะตัวของนายกรัฐมนตรี

ลักษณะอันโดดเด่นของพลเอกชาติชาย โดยเฉพาะ ความเป็นคนธรรมดา กล้าตัดสินใจ รวดเร็ว ฉับไว ทันใจประชาชน จนได้รับขนานนามว่า "หน้าชาติมาดนักซิ่ง" ทำให้เขาได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างสูงในระยะหนึ่งปีแรกของการเข้าบริหารประเทศ ส่งผลให้รัฐบาลมีความมั่นคงยิ่งขึ้น

5. ความพอใจของกลุ่มต่าง ๆ ต่อนโยบายการปรับอัตราเงินเดือนและราคาน้ำมัน

สืบเนื่องมาจากนโยบายของรัฐบาลในการปรับอัตราเงินเดือนสูงขึ้นให้แก่ข้าราชการการเมือง ข้าราชการประจำ และพนักงานรัฐวิสาหกิจ รวมทั้งการลดราคาน้ำมันในช่วงพ.ศ. 2531-2532 ซึ่งก่อให้เกิดความพอใจอย่างยิ่งต่อบรรดาข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ และประชาชน เป็นปัจจัยอีกอย่างหนึ่งที่สนับสนุนเสถียรภาพของรัฐบาล โดยเฉพาะในระยะเริ่มแรกดังกล่าว

ส่วนปัจจัยที่ลดทอนเสถียรภาพของรัฐบาลชาติชาย มี 4 ประการ ดังนี้

1. ผลกระทบจากการดำเนินนโยบายด้านเศรษฐกิจ

สืบเนื่องจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่สูงและรวดเร็ว ก่อให้เกิดปัญหาการกระจายรายได้และปัญหาภาวะเงินเฟ้อ ที่มีผลต่อการครองชีพที่สูงขึ้นของประชาชนทำให้ความชอบธรรมของรัฐบาลในทัศนะของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับล่างลดลงไป จึงเป็นปัจจัยประการหนึ่งที่บั่นทอนเสถียรภาพของรัฐบาล

2. ความขัดแย้งระหว่างพรรคร่วมรัฐบาล

ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มนายชวน หลีกภัย นายเจริญ คันธวงศ์ พรรคประชาธิปัตย์ กับ กลุ่มส.ส.พรรคชาติไทยและกิจสังคม ภายใต้การนำของนายประยุทธ์ ตั้งศิริพานิชย์ เริ่มจาก "ยุทธการหักหลัง" ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจพลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ พรรคประชาธิปัตย์ / มติการจะเสนอญัตติขับนายชวน นายเจริญ ของกลุ่มนายประยุทธ์ / การอภิปรายโจมตีรัฐบาลที่จังหวัดสงขลาของพรรคประชาธิปัตย์ และการไม่มีพรรคประชา

ชิปต์ย์ร่วมรัฐบาลชาติชาย 2 ในที่สุด ท่ามกลางความขัดแย้ง ความชอบธรรมของรัฐบาล ได้ ถดถอยลงตามลำดับ โดยเฉพาะในประเด็นการคอร์รัปชันส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของ รัฐบาลเป็นอย่างยิ่ง

3. การคอร์รัปชันของรัฐมนตรีในคณะรัฐบาล

กระแสการคอร์รัปชันของรัฐบาลชาติชายได้รับการกล่าวขาน ตั้งแต่เมื่อเข้ามาบริหาร ประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงปลายปี 2533 ทั้งจากนักวิชาการ สื่อมวลชน ทหาร นิสิต นักศึกษา นักการเมือง ทั้งจากภายในสภานิติบัญญัติและภายนอกสภานิติบัญญัติ ท่ามกลางภาพพจน์ที่ไม่ สะอาดของรัฐมนตรีบางคน และความไม่โปร่งใสในโครงการต่างๆ ความเชื่อที่ว่ามีการ คอร์รัปชันของกลุ่มต่างๆทั่วทั้งสังคม ส่งผลให้ความชอบธรรมของรัฐบาลลดลงไปอย่างมาก และรวดเร็ว ที่สำคัญคณะร.ส.ช. ยังนำมาเป็นเหตุผลในการรัฐประหารเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 ดัดทอนเสถียรภาพของรัฐบาลลงอีกวาระหนึ่ง

4. ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับกองทัพ

สภาวะความขัดแย้งระหว่างสองฝ่าย ดำเนินตลอดมาตั้งแต่กรณีม.ร.ว.สุขุมพันธุ์กับ พลเอกชวลิต กรณীর.ค.อ.เฉลิมกับพลเอกชวลิต กรณীর.ค.อ.ไมบายยูนิติลิต์ดีดัดดีระหว่างพล เอกสุนทรกับ ร.ค.อ.เฉลิม และที่สำคัญกรณีข่าวปลดพลเอกสุจินดาผบ.ทบและพลเอก สุนทรผบ.สส. ระดับความรุนแรงที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ความชอบธรรมของรัฐบาลในสายตาของ กองทัพพลลดลงตามไปด้วย และผลของความขัดแย้งปรากฏเด่นชัดจากเหตุการณ์วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2533 ซึ่งทำให้เสถียรภาพของรัฐบาลชาติชายสิ้นสุดลง

ข้อเสนอแนะ

ถึงแม้ว่าผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้น จะบ่งชี้ถึงปัจจัย 2 ด้านที่ส่งผลต่อ เสถียรภาพของรัฐบาลชาติชาย ทว่า ในความเป็นจริงนั้น ก็ไม่ได้หมายความว่า รัฐบาลทุก ชุดจะมีปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ เป็นสิ่งที่สนับสนุนหรือลดทอนเสถียรภาพของตนเอง ทั้งนี้ เนื่องจากบริบททางการเมืองที่แตกต่างกัน ดังนั้น ในความแตกต่างของปัจจัยที่ส่งผลต่อ เสถียรภาพของรัฐบาล จึงนำศึกษาเสถียรภาพของรัฐบาลอื่นๆ เพื่อที่จะนำผลการศึกษา ต่างๆทั้งหมดมาสร้างเป็นทฤษฎีทางการเมือง อันจะเป็นประโยชน์ในการสร้างความเข้าใจต่อกรณีปัญหาดังกล่าวให้กับวงวิชาการ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักการเมือง เพื่อจะนำ ทฤษฎีดังกล่าวไปเป็นเครื่องมือป้องกันและแก้ไขปัญหา ซึ่งเกิดขึ้นหรือกำลังจะเกิดขึ้น โดย เป้าหมายหลักก็คือ การสร้างเสถียรภาพของรัฐบาลในระบบประชาธิปไตย

อย่างไรก็ตาม ปัญหาของการศึกษาในแนวทางนี้ ก็มักจะพบได้ในประเด็นของการ เข้าถึงแหล่งข้อมูล โดยเฉพาะบุคคลที่ดำรงตำแหน่งในคณะรัฐบาล การสร้างกรอบทฤษฎีที่ ครอบคลุม แน่นหนาเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้พิจารณาหรือศึกษาได้ในมุมมองที่ กว้างไกลมากขึ้น